SULÂSÎ MEZÎD FİİLLERDEN İSM-İ FÂ‘İL VE İSM-İ MEF‘ÛL TÜRETMEK

اشتقاق اسم الفاعل و اسم المفعول من الأفعال المَزيدة

Mezîd fiillerde ism-i fâ‘il ve ism-i mef‘ûl yapıları, sulâsî mucerred fiillerden elde edilenlerden farklıdır. Mezîd fiiller bir harf ziyadeli, iki harf ziyadeli ve üç harf ziyadeli olmak üzere çeşitlilik gösterdiklerinden bunların tümü için tek bir kalıp yoktur. Bunun yerine bütün sulâsî mezid fiillerden şu yol izlenerek ismi fâ‘il ve ism-i mef ‘ûl elde edilir:

1. Önce fiilin muzârisi alınır: عَلَّمَ → يُعَلِّمُ
2. Muzâraat harfi atılıp yerine ötre ile harekeli bir mim harfi getirilir: مُعَلِّمُ
3. Sondan bir önceki harfin harekesi ism-i fâ‘ilde kesra; ism-i mef‘ûlde fetha yapılır.
4. Fiilimiz artık isimleştiği için sonu tenvinlenir.

مُعَلِّمٌ : öğreten, öğretmen (ism-i fâ‘il)

مُعَلَّمٌ : öğretilen (ism-i mef‘ûl)

Aşağıdaki tabloda mezîd bir fiilin sırasıyla nasıl ism-i fâ‘il ve ism-i mef‘ûle dönüştüğünü inceleyelim:

İsm-i mef‘ûl	İsm-i fâ‘il		Muzâri	Mâzî
مُرْسَلٌ gönderilen	مُرْسِلٌ gönderen	رْسِلُ	يُرْسِلُ	أَرْسَلَ
مُقَدَّمٌ öne geçen, önceki	مُقَدِّمٌ sunan, sunucu	قَدِّمُ	يُقَدِّمُ	قَدَّمَ
مُقَدَّسٌ kutsal	مُقَدِّسٌ kutsayan	قَدِّسُ	يُقَدِّسُ	قَدَّسَ
مُشاهَدٌ görülen, izlenen	مُشاهِدٌ gözleyen, seyirci	شاهِدُ	يُشاهِدُ	شاهَدَ
مُجاهَدٌ uğruna savaşılan	مُجاهِدٌ savaşan, cihat eden	جاهِدُ	يُجاهِدُ	جاهَدَ
مُتَعَهَّدٌ üstlenilen, taahhüt edilen	مُتَعَهِّدٌ üstlenen, taahhüt eden	تَعَهَّدُ	يَتَعَهَّدُ	تَعَهَّدَ
مُتَفَكَّرٌ düşünülen	مُتَفَكِّرٌ düşünür	تَفَكَّرُ	يَتَفَكَّرُ	تَفَكَّرَ
مُعْتَقَدٌ inanılan, inanç	مُعْتَقِدٌ inanan	عْتَقِدُ	يَعْتَقِدُ	اِعْتَقَدَ
مُسْتَعْمَلٌ kullanılan, kullanılmış	مُسْتَعْمِلٌ kullanıcı	سْتَعْمِلُ	يَسْتَعْمِلُ	اِسْتَعْمَلَ
مُسْتَمَعٌ dinlenilen	مُسْتَمِعٌ dinleyici	سْتَمِعُ	يَسْتَمِعُ	اِسْتَمَعَ

أَرْسَلَتْ الشَّرِكَةُ رِسالَةً لِكُلِّ المُشْتَرِكِينَ.

(Şirket abonelerinin hepsine bir mesaj gönderdi.)

كَتَبْتُ اسْمَ المُرْسِلِ والمُرْسَلِ إليه على الظَّرْفِ.

(Göndericinin ve kendisine gönderilenin (alıcının) adını zarfın üzerine yazdım.)

Öğrenme Çıktısı

3 Sulâsî mezîd fiillerden ism-i fâ‘il ve ism-i mef‘ûl türetebilme ve bunları cümle içinde kullanabilme

Araştır/Tekrarla 3

Tabloda verilen ism-i fâ‘il ve ism-i mef‘ûllerden beş tanesini defterinize yazınız ve birer cümle içinde kullanınız.

İlişkilendir/Karşılaştır

Kur’ân-ı Kerîm’in “Fâtır Sûresi” 2, “Duhân Sûresi” 14. ayet-i kerimelerinde geçen ism-i fâ‘il ve ism-i mef‘ûlleri tespit ediniz.

Anlat/Paylaş

Tabloda verilen ism-i fâ‘il ve ism-i mef‘ûllerin anlamlarını ezberleyiniz. Bu sözcüklerle anlamlı cümleler oluşturmaya çalışınız.